ՅՈՒՅՑԱԿ ՀԱՑԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐՈՑ Ս. ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՈՒՅ Ի ՍԵԲԱՍՏԻԱ

—

(Շարունակութիւն:)

152.

ՃԱՌԸՆՏԻՐ

1690:

ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14½ × 11 × 4: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մխասիւն: — ՆԻՒԹ՝ թուղթ: — ԹՈՒՂԹՔ 256 (= 512 էջ): — ՏՈՂՔ 19: — ԿԱՋՄ՝ կաշեփայտ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՑ ՊԱՀՊ.՝ Երկու կողմէ կան երկերկու թերթ քոլոր գրչութեամբ, Աւետարանէ հատուածներ: — ԳԻՐ՝ նոտր: — ՎԵՐՆԱԳԻՐՔ կարմիր թանաքով: — ԳՐԻՉ՝ Մ. Տէր Գրիգոր: — ՍՏԱՑՈՂ՝ Ճակոբ քահանայ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ռուշք (= 1139 + 551) = 1690:

Մատեանս է՝ ճառընտիր, ըստ հետեւեալ ցուցակի.

Ա· — Երանելոյն Եփրեմ յաղթե պատերազմողն. "Ասէ երանելի մարգարէն Եղեկիէլ. անաւրէնն եթէ դարձցի յանաւրէնութեանց իւրոց ... եւ ի գահոյս հանգստեան ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր" եւայլն:

Բ· — Բան օգտակար ե- խրատ ոգեշահ ե- պիտանի. "Անհատասիկ ժամանակ ընդունելի, ահա օր փրկութեան ... զի լցաւ երկիր գիտութեամբ Տեառն":

Գ· — Ցաղթե Հպարտութեան, ասացեալ յաղեծին բանաւէրէ. "Արդ այսուհետեւ փախիցուք ի հպարտութենէ եւ յոխակալութենէ նոյն եւ նոցա հանդիպի ողորմութիւնն Աստուծոյ":

Դ· — Պատճառ ման անդէն պատասխանին. ասացեալ է Գրիգոր Խոստնէի էրդպապեր. "Իսկ ի ժամանակի իւրում եկեսցէ այն որ գալոցն է Տէրն տերանց եւ գատաւորն ամենեցուն ... ի փառան վերին, ի տեսն աստուածային":

Ե· — Կանոն ե- խրատ ման սէրոյ. "Եւ է առաջին պատուիրանն սէրն ... որով յաւժար կամաւք կապեսցի սիրոյն առ սիրելին":

Զ· — Կանոն ման խոստովանութեան. "Գրեմք կանոն խոստովանութեան, որ Աստուծոյ մեզ բարի մեծ պարգեւեալ է, հոգւոց կենդանութիւն եւ մտաց բժշկութիւն. այլ վայ է ինձ եւ եղուկ է ինձ ... որ ի վեր ելանէ պատիւ նորա քան զանմարմինսն":

Է· — Պատմութիւն ման անդուն որդանցն ե- ման խոստութեան նոցա, ասացեալ վարդան վարդապետ. "Արդ եկայք ժողովուրդք Աստուծոյ եւ մաքրափայլ աղօթիւք ձերոյ օգնական լերուք ծերութեան իմոյ ... զարքայութեան հանգիստն ժառանգեսցուք շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի":

Ը· — Սոբէն Հօրն թեւդիելոյ ասացեալ ման արտասուոց ե- ման խոստովանութեան մեղացն. "Ցորժամ միտքդ զբաղեալ լինի հետ մեղաց եւ կամ ի հոգս աշխարհի ... որոյ եւ զմեզ արժանի արասցէ Յիսուս Քրիստոս խաչեալ թագաւորն մեր".

Թ· — Եփրեմ խոչն ասացոյ ասացեալ ման խոստովանութեան ե- ման պատչեռազրութեան. "Ցորժամ երիտասարդն էիր պարտ էր քեզ խորհիլ զաներեւոյթն ... զի գիտած եւ ողորմած է Տէր, երկայնամիտ եւ բազումողորմ":

Ժ· — Ողբ պիտոյի ման գեւելոց է ոչխարն վերոյ ե- պղեկոնոց է գրչէդր վարդապետ. "Արդ առան ի մէնջ սուրբքն եւ առ Աստուած գնացին ... Զորս մարդ առան զնչան ուսին, տանին ի հողն ընտանին, զհոգին յերկինս վերառաքին, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ":

ԺԱ· — Սրբոյն Ցովհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ ման չբամբասելոյ ղէհանայս ե- ղվարդպետ. "Մեռելք սգոյ եւ աղջամուղջ տրտմութեան դիզեալ ի վերայ իմ կուտին զաւրհասնապաղ. զի ախտ չար եւ ահեղ անօրէնութիւն մտեալ յեկեղեցիս տեսանեմ ... զի այս է ճանապարհ եւ հանէ ի վերին քաղաքն յերուսաղէմ, ի վայելչութիւն անանց բարութեանցն, որոց եւ մեզ ամենեցուն լինի հասանել եւայլն":

ԺԲ· — Գէորգեայ վարդապետի ասացեալ ման հաղորդութեան ասոյ պատրաստին. "Արեամբն Քրիստոսի փրկեալ եւ ազատեալ եղբարք իմ ի Քրիստոս, ման զի պարտ է քրիստոնէին խոստովանելով ... զի յագեսցին փառաւքն աստուածային, որում եւ զմեզ արժանիս արասցէ Քրիստոս Աստուածն մեր":

ԺԳ· — Ցաղթե շնորհեան ե- պատնէութեան. "Քրիստոնեայք մի անկցին յախտ շնութեան եւ մի շունք եւ պոռնիկք կոչեսցին ... Որ ման շնութեան բան թէ քանի մեծ մեղք են, գրեցաք. եւ այժմ գրեմք ման գողութեան":

ԺԴ· — Ցաղթե գողութեան. "Զի գողն Աստուծոյ հակառակ է եւ օրինացն անհնազանդ եւ ամենայն մարդկան թշնամի ... վայ ինձ եւ գողոցն եւ զգիշողացն ի թիւս հազարաց":

ԺԵ· — Պատճառ ասելոցն պահոց' ասացեալ սուրբ ե- սպղեփա վարդապետ. "Ման այսորիկ ասի պահք առաջաւորաց քանզի արարիչն Աստուած յառաջ եդեր զպատուիրան պահոց, ի վերին զօրսն ... զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, որ աւրհնեալ ...":

ԺԶ· — Տեառն Ցովհ. Մանդակունեցոյ Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ ման պահոց պնդութեան. "Ազդոյ եւ աւգտակար եւ կարեւոր են պահոցն պնդութիւն եւ յորկորստութեանցն ժուժկալութիւն ... որոյ ողորմութեանն եւ զմեզ արժանի արասցէ":

ԺԷ· — Երանելոյն Ցովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ ման սղափոխութեան. "Փառաւորեսցուք զքաղցումողորմ Աստուած, զյաճախագութիւն, զմարդասէրն ... այս է զոր եբարձ Ադամ, յորժամ եկեր ի պտղոյ ծառոյն եւ անկաւ ընդ ախտիւ մահուն. յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս":

ԺԸ· — Երանելոյն Ցովհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ երդմանց ողորմութեան է ղերծեալն է. "Ցոյժ չար են ամենայն սովորութիւնք չարին, այլ առաւել չար է ախտ երդմանցն սովորութիւն ... որով եւ ընդ որում հօր միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայելեն եւայլն":

ԺԹ· — Երանելոյն Ցովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ է պինդութեան ապաւորդ բանէ աբեղայութեան որ ասէ՝ այր ոչ իշանէր յերդմանէ յերէկուանէ է յեսս ասալոյ. "Այր զԱդամ ասէ ման կատարեալ հասակին, որ ստեղծաւ յԱստուծոյ եւ եգաւ ի դրախտին ... եւ սուրբ եւ արդարագործ մարդ գործովք շինէ ինքեան ղերքայութիւն":

Ի· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ ման պահոցն. "Ի շաւիղս փառաց քոց Տէր ընթանայ միտք իմ ... ի ներքոյ մատանւոյն Աստուծոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն":

ԻԱ· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ ման ողորմութեան. "Ոսկի ոչքափ ի տան իցէ, երկիւղ է յականատացս եւ ի գողոց ... որ ընդհատ մեզ զպատուիրանս պահոց ի պահել զվէրս մեր, շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի":

ԻԲ· — Ման բարուս անասնելոյ ղաղջն. "Սրբութեամբ եւ անարատութեամբ պարտ է սնուցանել քրիստոնէիցն զզաւակս իւրեանց ... եւ սնուցէք սրբութեամբ եւ երկիւղիւն Աստուծոյ":

ԻԳ· — Սրբոյն Ցովհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ ման զգուշութեամբ ծառայել է մարդն ե- յոխտն Աստուծոյ. "Սոսկան ոսկերք իմ դողութեամբ եւ սարսափի անձն իմ հիացեալ ... ի պատուական մարմնոյ եւ ի կենարար յարութեան պահոց, ի վերին զօրսն ... զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, որ աւրհնեալ ...":

ԻԴ· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ ման ողորմութեան զգուշութեան զղջումն երբեք ցաւոյ ե- ման ողորմութեան. "Արդ, որք լուծանեն զկորեքշաբաթն եւ կամ զուրբաթս, ոչ եթէ միայն ընդ մեղաւք անկանին, այլ եւ ի հաւատոցն որոշին ... զի անդ ի հօրէ Աստուծոյ օրհնեսցուք, շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի":

ԻԵ· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ է բանն Եսայեայ մարգարէէ, որ ասէ՝ Երանէլ պերէայ այնուհի որ եղն ե- եղն կթեսցէն. "Արդ, եթէ այնուհի որ եղն ե- եղն կթեսցէն. որպէս զի գեղեցիկ են ասէ ոտք աւետարանչացն ... զի արժանաւոր լինիցիք լսել զերաչեացն ... զի արժանաւոր լինիցիք լսել զերաչեացն նաւէտ բարբառ կենարարին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի":

ԻԶ· — Երանելոյն Ցովհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ ման զգուշութեան ոգեւորութեան ողորմութեան. "Ցոյժ չար են ամենայն սովորութիւնք չարին, այլ առաւել չար է ախտ երդմանցն սովորութիւն ... որով եւ ընդ որում հօր միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայելեն եւայլն":

ԻԷ· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ ման զգուշութեան զղջումն երբեք ցաւոյ ե- ման ողորմութեան. "Արդ, որք լուծանեն զկորեքշաբաթն եւ կամ զուրբաթս, ոչ եթէ միայն ընդ մեղաւք անկանին, այլ եւ ի հաւատոցն որոշին ... զի անդ ի հօրէ Աստուծոյ օրհնեսցուք, շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի":

ԻԸ· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ ման զգուշութեան զղջումն երբեք ցաւոյ ե- ման ողորմութեան. "Արդ, որք լուծանեն զկորեքշաբաթն եւ կամ զուրբաթս, ոչ եթէ միայն ընդ մեղաւք անկանին, այլ եւ ի հաւատոցն որոշին ... զի անդ ի հօրէ Աստուծոյ օրհնեսցուք, շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի":

ԻԹ· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ ման զգուշութեան զղջումն երբեք ցաւոյ ե- ման ողորմութեան. "Արդ, որք լուծանեն զկորեքշաբաթն եւ կամ զուրբաթս, ոչ եթէ միայն ընդ մեղաւք անկանին, այլ եւ ի հաւատոցն որոշին ... զի անդ ի հօրէ Աստուծոյ օրհնեսցուք, շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի":

ԻԹ· — Երանելոյն Եփրեմ խոչն ասոյ ասացեալ ման զգուշութեան զղջումն երբեք ցաւոյ ե- ման ողորմութեան. "Արդ, որք լուծանեն զկորեքշաբաթն եւ կամ զուրբաթս, ոչ եթէ միայն ընդ մեղաւք անկանին, այլ եւ ի հաւատոցն որոշին ... զի անդ ի հօրէ Աստուծոյ օրհնեսցուք, շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի":

© National Library of Armenia

տիրացու Աբրահամին, եւ մահտեսի Եսայիին, եւ Յովհաննես չէլէպուն, եւ իւրեանց հաւասար ննջեցեալցն հոգւոյն. որ ետուն յիշատակ զայս քարոզիրքս յիշատակ ի ձեռն Տէր Գրիգորին, որ քանի կենդանի է կարդայ եւ Աստուած ողորմի ասէ եւ ողբան ժամ եւ պատարագ ասէ յիշէ զայս գրքիս յիշատակ տըւողաց զնունջեցեալքն զոր Տէր Աստուած զնւրեանց հոգին արքայութեան արժանի արասցէ ամէն. գրեցաւ նոր յիշատակարանս թվին ՌՃԼԹ յուլիս ամսոյ ի մէկն, յաւուր չորեքշաբթի. ամէն. Հայր մեր որ յերկինս սուրբ եղիցի։»

Սեփականութիւն Ս. Նշանի Սեբաստիոյ։

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐ.ՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

(Շարունակելի։)

ՖԵԼԻՔՍ ՕՍՎԱԼԴ

ԵՐԿՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

—

ԳԵՐՄ· ԹՐԳՄ·

ՕՏՏՈՅ ՎԻԼՔԷՆՍ

—

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲՆԱԳԻՐԷՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ
ՀԱՑԵՐԷՆԻ

(Շարունակութիւն։)

ՆՈՒԱԶԱՐԴԵԱԿ

(Miozän)

18.— *Հայաստանի մէջ Նուազարդեակը կը բաղկանայ երկու շատ տարբեր, բացորոշ անհամադրութեամբ* (Discordanz) *իրարմէ բաժնուած մասերէ։ Նուազարդեկի սկիզբը տեղի ունեցած է* (Ծովային) *Անդրկասպացութիւն մը, որ շատ աւելի տարածուած էր քան որ եւ է նախընթացը մը։ Ասկից հողամասեր, ինչպիսի են Ուրմիոյ եւ Արարատեայ հնակենդանական երկրամասերը, որոնք կաւճային եւ այգարդեկային մեծ Անդրկասպացութենէ վերջ մնացած էին, այսատեն ծովու մակերեսէն վար խորասուզուեցան։ Միւս կողմանէ հիւսիսակողմը, Պոնտական լեռներէն մինչեւ Սեւանայ լեռնաշղթան՝ ցամաք երկիր մը կը տարածուէր, եւ Նուազարդեկային Միջերկրական ծովուն հիւսիսային ափը կը կազմէր, եւ հիւսիսակողման պաղ ծովուն եւ հարաւակողման տաք, բուսատանոյց հոսանաց միջեւ սահմանագիծն եղած է։*

ՆԵՐՔԻՆ-ՆՈՒԱԶԱՐԴԵԱԿ։ Նուազարդեկային նստախաւերը մասնաւորապէս լաւ զարգացած են Ուրմիոյ աւազանին մէջ։ Անոնք՝ ըստ Օսվալդի[2]*, կը տարածուին Տաճկական-Հայաստանի մէջ մինչեւ վերին Նիփրատ։ Գերխարսխային* (ultrabasisch) *այժմ մեծաւ մասամբ օձաքարի փոխուած ժայռաքաքարերը յաճախ մնած են այս մրրախաւերուն մէջ՝ ձգման ուղղութեամբ։*

Իբրեւ խաւակարգի տիպար նպատակայարմար կրնանք նկատել Ուրմիոյ աւազանին զարգացումը[1, 9, 45, 75]*, մանաւանդ որ քարացածներու մասին՝ Աբիխի որոշածներուն վերաքննութիւն մը կատարուած է նորագոյն ժամանակս*[45]*։ Հոս կը նկատենք՝*

4. *Ներքին-Տորտոնեան* (Tortonian)· *Խիտ կամ փխրապային կրեր՝ քարացածներով։* Ա֊ղ֊ղ֊ւ Վ֊էր֊լէ֊ի (Alectryonia Virleti *Desh.*) Ո֊ս֊տ֊ր֊է Բ֊ղ֊մ֊ե֊ր֊լ֊ի (Ostrea lamellosa *Brocchi.*) Թ֊ա֊մ֊ն֊ա֊ր֊ա֊է֊ Բ֊ո֊ղ֊մ֊յ֊ե֊ն֊ա֊ (Thamnaraea polymorpha *Abich.*) Լ֊ա֊տ֊ի֊ր֊ո֊ս֊ Ք֊ռ֊ի֊ս֊պ֊ո֊ս֊ (Latirus crispus *Bors*)։ — *Դէպ ի վար առանց ճշգրիտ սահմանի մը՝ այս կրերը կ'անցնին հետեւեալին՝*

3. *Վերին Հելուետական* (Helvetian)։

բ) *Բուստներու եւ Լօռակենդանեաց կիր, երբեմն փխրապային, քարացածներով՝* Բ֊ո֊ր֊ը֊ե֊ր֊ի֊ Դ֊ե֊ֆ֊ր֊ա֊ն֊ի֊ (Orbicella Defrancei *M. E. եւ H.*) Պ֊ր֊ի֊ո֊ն֊ա֊ս֊տ֊ր֊ա֊է֊ ա֊ն֊ի֊ր֊ե֊ղ֊ո֊ւ֊լ֊ա֊ր֊ի֊ս֊ (Prionastraea irregularis *Defr.*) Փ֊ո֊ղ֊ո֊ր֊ա֊կ֊ Տ֊ո֊ր֊ն֊ե֊ա֊ն֊ (Solenastraea turonensis *Mich.*) Ա֊ս֊տ֊ր֊ա֊է֊ Ե֊լ֊լ֊ի֊ս֊ա֊ն֊ա֊ (Astraea Ellisiana *Defr.*) Թ֊ա֊մ֊ն֊ա֊ր֊ա֊է֊ Բ֊ո֊ղ֊մ֊յ֊ե֊ն֊ա֊ (Thamnaraea polymorpha *Abich.*) Մ֊ա֊ն֊դ֊ա֊ղ֊ Ը֊ր֊ի֊ո֊պ֊ո֊ր֊ա֊ (Ceriopora anomala *Abich.*) Բ֊ո֊ղ֊մ֊ա֊խ֊ի֊պ֊ Պ֊ո֊լ֊ի֊տ֊ր֊ե֊մ֊ա֊ց֊ի֊ս֊ (Polytremacis spongiosa *d'Orb.*) Պ֊ե֊կ֊տ֊ե֊ն֊ Ո֊ր֊մ֊ի֊ա֊ն֊ (Pecten urmiensis *Abich.*) Պ֊ե֊կ֊տ֊ե֊ն֊ Ե֊ն֊ի֊ս֊ո֊ւ֊ր֊մ֊ի֊ա֊ն֊ (P. suburmiensis *Depéret.*) Պ֊ե֊կ֊տ֊ե֊ն֊ Կ֊ո֊ն֊վ֊ե֊ք֊ս֊ո֊կ֊ո֊ս֊տ֊ա֊տ֊ո֊ւ֊ս֊ (P. convexocostatus *Abich.*) Պ֊ե֊կ֊տ֊ե֊ն֊ Տ֊ո֊ւ֊ր֊ն֊ա֊լ֊ի֊ (P. Tournali *Serres.*) Պ֊ե֊կ֊տ֊ե֊ն֊ Հ֊ա֊լ֊մ֊ա֊հ֊ա֊ռ֊ա֊յ֊ի֊ս֊ (P. flabelliformis *Brocchi*)։

ա) *Կանաչորակ-գորշ աւազաքար քարացածներով՝* Ս֊կ֊ի֊պ֊ե֊ա֊ս֊տ֊ր֊ Գ֊ի֊ւ֊ն֊տ֊ե֊ր֊ի֊ (Clypeaster Güntheri *Gregory.*) Ս֊կ֊ի֊պ֊ե֊ա֊ս֊տ֊ր֊ Մ֊ա֊ր֊կ֊ի֊ն֊ի֊ (C. Martini *Desmoulins.*) Փ֊ո֊ղ֊ո֊ր֊ Հ֊ա֊ր֊թ֊ն֊ա֊ (Echinolampas complanatus *Abich.*)։

2. *Ներքին Հելուետական։ Գորշ կիր՝ գղճացումներով* (Konkretion)։ *Քարացածներն են՝* Կ֊ո֊ւ֊ն Է֊ն֊թ֊ի֊ն֊ե֊ա֊ն֊ա֊ր֊ (Pecten subopercularis *Abich*). Կ֊ո֊ւ֊ն *մերձ.* Մ֊ա֊լ֊վ֊ի֊ն֊ա֊յ (Pecten aff. Malvinae *Dubois.*) Ա֊շ֊ա֊ր֊ա֊կ֊ Ա֊ր֊ի֊մ֊ե֊դ֊ե֊ս֊յ (Turritella Archimedis *Brongn.*) Ա֊շ֊ա֊ր֊ա֊կ֊ Տ֊ո֊ր֊ն֊ա֊կ֊ա֊ն֊ (T. turris *d'Orb.*)։

1. *Սեւակճեայ քարաղանգ, որուն բազդիչները կը ծագին ներքեւը նստած ածխային-կրէ։*

Գրեթէ նոյն խաւակարգը կը գտնուի Մակուի մօտերը[1, 9]*, Արարատայ Հարաւ-արեւելքը, եւ Դարալագեազի գաւառին մէջ (*"Մալիշքէնտ" *կամ Մալիշկա*)[9]*։ Երկու տեղերս ալ նկարագրական են քարացածները՝* Ո֊ղ֊ջ֊ի֊ն֊ Չ֊ե֊ն֊ա֊ր֊ (Cladocora manipulata *Mich.*) *եւ* Ո֊ղ֊ջ֊ի֊ն֊ Չ֊ե֊ր֊ (C. articulata *Abich.*) *Վանայ ծովուն աւազանին մէջ, ուր* Ք֊ր֊ո֊մ֊ի֊ս֊ (Lithothamnium) *մեծ դեր կը խաղայ իբրեւ քարերու կազմող, Օսվալդ*[2] *նկատած է Արճէշի քով հետեւեալ հատածը։*

3. *Ներքին-Տորտոնեան։ Սպիտակ, բաւական փխրապային կրեր՝ քարացածով* Ա֊ղ֊ղ֊ւ Վ֊էր֊լէ֊ի (Alectryonia Virleti *Desh.*)։

2. *Վերին-Հելուետական։*

բ) *Խիտ բուստակրեր՝ քարացածներով.* Բ֊ո֊ր֊ը֊ե֊ր֊ի֊ Դ֊ե֊ֆ֊ր֊ա֊ն֊ի֊ (Orbicella Defrancei *M. E. եւ H.*) Փ֊ո֊ղ֊ո֊ր֊ Տ֊ո֊ր֊ն֊ե֊ա֊ն֊ (Solenastraea turonensis *Mich.*) Ս֊ի֊ւ֊ռ֊ե֊ղ֊ Է֊ն֊թ֊ի֊ն֊ե֊ա֊ն֊ա֊ր֊ Է֊ղ֊ (Stylophora subreticulata *Reuss.*) Թ֊ա֊մ֊ն֊ա֊ր֊ա֊է֊ Բ֊ո֊ղ֊մ֊յ֊ե֊ն֊ա֊ (Thamnaraea polymorpha *Abich.*) Կ֊ո֊ւ֊ն *մ֊ր֊մ֊ի֊ա֊ն֊* (Pecten urmiensis *Abich.*)։

ա) *Սերագոյն* (crème *իւղոտով*) *կիր, մեծաւ մասամբ բաղկացած քարացածէս* Ք֊ր֊ո֊մ֊ի֊ս֊ *ոստիկ* (Lithothamnium ramosissimum *Reuss.*)*,* Ծ֊ա֊կ֊ա֊բ֊ե֊ր֊ն֊ե֊ր֊ո֊վ֊ (Շ֊ր֊ջ֊ա֊յ֊ք֊ի֊ Հ֊մ֊մ֊. Հ֊ա֊ե֊ր֊ի֊, Amphistegina cf. Haueri *d'Orb.*)*,* Ա֊յ֊լ֊ա֊յ֊ք֊ի֊, Heterostegina, *եւն*)*. եւ* Լ֊ո֊ռ֊ա֊կ֊ե֊ն֊դ֊ա֊ն֊ն֊ե֊ր֊ո֊վ (Մ֊ա֊ն֊դ֊ա֊ղ֊ Ա֊ն֊ի֊ա֊ն֊, Ceriopora anomala *Abich.* Ց֊ա֊ն֊ց֊վ֊ա֊ծ֊, Retepora)։

1. *Ներքին Հելուետական։*

բ) *Բուստակիր՝ քարացածներով.* Ո֊ղ֊ջ֊ի֊ն֊ Չ֊ո֊ր֊ (Cladocora articulata *Abich.*) Ա֊ն֊ա֊ա֊խ֊ճ֊ի֊ Հ֊մ֊մ֊. Ն֊ա֊բ֊ե֊ա֊ն֊ (Trochocyathus cf. Nariensis *Duncan.*)։

ա) *Կարմիր սեւակճեայ քարաղանգեր եւ աւազաքարեր՝* Ա֊խ֊ա֊լ֊թ֊ի֊։

Այս հատածի կրերը դէպ ի արեւմուտք ընդարձակօրէն տարածուած են։ Արածանւոյ կրճին (Մշոյ հիւսիս-արեւմուտքը) կաշեգոյն-գղջին, քարաղանգային կրաքարի մը վերին աւազանին, քարաղանգային կրաքարի մը վերին խաւերուն մէջ Օսվալդ[2] *գտած է Տորտոնեան* (Torton) *աւելի բարձրագոյն հորիզոն մը՝ քարացածներով. Ա֊կ֊ե֊ս֊տ֊ա֊* (Acesta miocenica *Sismonda.*) Տ֊ր֊ւ֊ժ֊ի֊ Ն֊ե֊ր֊ս֊ի֊ս֊յ֊ա֊ն֊ (Divaricardium pectinatum *L.*) Պ֊ռ֊ի֊ս֊ի֊ Հ֊մ֊մ֊. Լ֊ա֊յ֊ն֊ի֊ (Melongena cf. Lainei *Bast.*) — *եւ գաղարաքաց օրինակ մը քարացածով՝* Թ֊ա֊մ֊ն֊ա֊ր֊ա֊է֊ Բ֊ո֊ղ֊մ֊յ֊ե֊ն֊ա֊ (Thamnaraea polymorpha *Abich*)*, պեղուած ծակերով քարացածով՝* Ք֊ր֊ո֊մ֊ի֊ս֊ *ոստիկ* (Lithodomus lithophagus *L.*)։ *Այս խաւին ծովափնեայ նկարագիրը կը ճանչցուի անով որ տեղ տեղ կիրը կը գտնուին անցիկի, կանաչորակ աւազաքարի եւն շատ լաւ ողորկուած խիճեր։ Փայլար բողբովին կը պակսի, թէեւ Տաւրոսի փայլար-հերձաքարերը միայն 30 քիլոմեթր աւելի հարաւ անգին կը սկսին. ուստի այս վերջիններս այն տեղն տակաւին բաց չէին։*

Դէպ հիւսիս քարաթփակաց եւ Լօռաց կենդանեաց կրերու փոխարէն երեւան կու գան Ծակաբերաց-կրեր, եւ տեղ տեղ (Գիւզել-Դաղ, Ալխէս, Մատրակ) Ծրակերպաց (Orbitoide) *կրեր քարացածով՝* Թ֊է֊ր֊ե֊ր֊ի֊ Մ֊ա֊ն֊թ֊ե֊լ֊ի (Lepidocyclina Mantelli *Morton.*[2]) *եփրատեայ աւազանին մէջ խաղտաւիճի մօտ* (Kardaritsch, *կարնոյ դաշտին արեւմտեան կողմը*)*՝ այս սպիտակ կրերը բազմաթիւ քարացածներ ունին, եւ խաւերու դասաւորութիւնը հոս իբր հետեւեալն է*[1, 2, 9]*.*

2. *Տորտոնեան աստիճան։*

բ) *Կանաչորակ աւազախառն կրաքար՝ օձաքարի խիճերով եւ ընդխառնուածներով գորշ կրաշերտերու, որոնք լի են քարացածով՝* Շ֊ե֊ր֊ա֊տ֊ո֊ւ֊լ֊ա֊ Մ֊ի֊ն֊ո֊ր֊ (Terebratula minor *Suess.*)։ Ղ֊է֊ւ֊ր֊ (Terebratula *sp.*)։

ա) *Քարաղանգեր եւ ոստրէից շերտեր քարացածներով՝* Ա֊ղ֊ղ֊ւ Վ֊էր֊լէ֊ի (Alectryonia Virleti *Desh.*) Ո֊ս֊տ֊ր֊է Ք֊ռ֊ա֊ս֊ի֊ս֊ի֊մ֊ա (Ostrea crassissima *Lam.*) Ք֊ր֊ո֊մ֊ի֊ս֊ *ոստիկ* (Lithodomus lithophagus *L.*)։

1. *Հելուետական աստիճան։*

բ) *Բուստակիր եւ Լօռակենդանեաց-կիր՝ քարացածներով.* Ա֊տ֊ր֊է֊ա֊ Ե֊լ֊լ֊ի֊ս֊ա֊ն֊ա֊ (Heliastraea Ellisiana *Defr.*) *եւ* Ա֊ս֊տ֊ր֊ա֊է֊ ա֊ռ֊ա֊ճ֊ա֊յ֊ե֊ (Astraea crenulata *Gf.*)։

ք) *Կաւինաց-կիր՝ քարացածներով.* Կ֊ա֊ւ֊ Բ֊ր֊ա֊յ֊ա֊կ֊ (Pecten dubius *Brocchi.*) Կ֊ա֊ւ֊ Է֊ր֊է֊ք֊ա֊յ֊ա֊կ֊ (Pecten

© National Library of Armenia